

РЕЗЮМЕ

С. И. Мединская. Особенности организации обучения деловым презентациям на иностранном языке в профессиональной подготовке студентов экономических специальностей.

Статья рассматривает вопросы рационального обучения успешным деловым презентациям как составляющей формирования англоязычных коммуникативных навыков и умений у студентов экономических специальностей. Предложен поэтапный подход с описанием специфики организации обучения и определением целесообразных обучающих материалов в условиях ограниченности учебной нагрузки с обоснованием необходимости формирования навыков данного вида профессиональной деятельности как неотъемлемой части процесса обучения иностранному деловому общению.

Ключевые слова: деловая презентация, профессиональная деятельность, международная коммуникация, деловое общение, речевая компетентность.

SUMMARY

S. Medynska. Organizing peculiarities of teaching foreign language business presentations in professional training of students of economic specialties.

The article covers the issues of the rational teaching of successful business presentations as a component of forming English communication skills and abilities of students of economic specialties. There has been proposed a step-by-step approach with description of teaching organization specificity and determination of rational educational materials in the conditions of limited academic load with necessity substantiation of forming the skills of this type of professional activity as an integral part of the process of teaching foreign business communication.

Key words: business presentation, professional activity, international intercourse, business communication, language competence.

УДК 377.3.046

І. А. Мося'
ІПТО НАПН України

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлюються теоретичні і методичні аспекти застосування технології навчального проектування, обґрунтовуються особливості методу проектів, його переваги в порівнянні з усталеними способами навчальної роботи, сутність і види навчальних проектів, зміст та характер діяльності учасників проектування, характеризується структура поетапного виконання навчальних проектів. Наведено приклади проектів (проблема; вид проекту, предмети; стислий опис проекту) з предметів загальноосвітньої підготовки учнів.

Ключові слова: навчальний проект, технологія, алгоритм, проблема, етапи, стадії проектування, система стимулювання, оцінювання результатів проектування.

Постановка проблеми. Метод проектів, якому нині вчені-педагоги приділяють значну увагу, виник у ХІХ столітті в сільськогосподарських школах США і реалізовував концепцію прагматичної

педагогіки, що проголошувала «навчання через діяльність» (Дж. і Е. Дьюї «Школи майбутнього» [3, 488]).

Слід зазначити, що сьогодення вимагає від людини високої творчої самостійності, умінь ставити перед собою високі цілі та знаходити оптимальні методи і засоби їх досягнення шляхом самоосвіти, самовиховання, самоорганізації. Вказані особистісні запити має задовольнити і професійна освіта будь-якого рівня: конкурентоздатність навчального закладу нині вже чітко корелює з якістю надання освітніх послуг. Крім того, професійно-технічні навчальні заклади мають достеменно виконувати державне замовлення (освітній стандарт) на підготовку кваліфікованих робітників з достатнім рівнем сформованості професійної компетентності.

Зважаючи на ці позиції, застосування технології навчального проектування у формуванні самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, нині є актуальною науковою задачею.

Аналіз актуальних досліджень. Загальні теоретичні положення щодо методу проектів розглядаються у працях таких вітчизняних науковців, як: К. Баханов, А. Касперський, О. Коберник, Є. Павлютенков, С. Ящук. У Росії методам проектів приділяють увагу Е. Полат, Н. Пахомова, Н. Матяш, І. Чечель.

Мета статті – висвітлити теоретико-методичні аспекти застосування технології навчального проектування у формуванні самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Виклад основного матеріалу. В «Українському педагогічному словнику» дається таке визначення цьому способу навчальної роботи [2, 205]: «Метод проектів – організація навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів».

Як технологія навчання, метод проектів, раціонально поєднуючи теоретичне і практичне навчання, ґрунтується на таких положеннях [5, 81]:

- метод проектів завжди зорієнтований на самостійну діяльність учнів;
- в основу методу проектів покладено ідею, яка відображає сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат;
- в основі проекту лежить певна проблема, що має дослідницький характер та потребує інтегрованих знань і умінь з різних сфер науки, техніки і технології для її вирішення;
- структурування змістової частини проекту (з визначеними результатами окремих етапів);

– виконання проекту має передбачати усі етапи навчального дослідження (визначення проблеми, формулювання дослідницьких завдань, висування гіпотез, визначення методів дослідження, проведення дослідження, аналіз отриманих даних, оформлення висновків та отриманих кінцевих результатів);

– за умов реалізації методу проектів однаковою мірою застосовуються різні форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, але робота має бути самостійною та практично значущою для кожного;

– результат проектної діяльності має нести практичне, теоретичне або пізнавальне значення, його можна побачити, осмислити, застосувати, вони мають бути певним чином матеріалізовані.

Це, зокрема, досягається тим, що ця технологія, не дивлячись на її прагматичність, досить гнучка і варіативна. Наприклад, педагогічна практика нині використовує широку палітру проектів, що задовольняють соціальні, регіональні, професійно-педагогічні та інші вимоги до підготовки фахівців.

Цікавою для нас є класифікація проектів, згідно якої Е. Полат виділяє п'ять таких груп [6]:

1) *практико-орієнтований проект* націлений на соціальні інтереси самих учасників проекту або зовнішнього замовника. Продукт заздалегідь визначений і може бути використаний у житті класу, школи, мікрорайону, міста, держави;

2) *дослідницький проект* за структурою нагадує справді наукове дослідження. Він включає обґрунтування актуальності обраної теми, визначення завдань дослідження, обов'язкове висування гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення отриманих результатів;

3) *інформаційний проект* спрямований на збір інформації про якийсь об'єкт, явище з метою її аналізу, узагальнення та подання для широкої аудиторії;

4) *творчий проект* передбачає максимально довільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Це можуть бути альманахи, театралізації, спортивні ігри, твори образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва, відеофільми тощо;

5) *рольовий проект* є найбільш складним у розробці та реалізації. Беручи участь у ньому, проектанти беруть на себе ролі літературних чи історичних персонажів, вигаданих героїв тощо. Результат проекту залишається відкритим до завершення.

Як бачимо, зазначене групування виконано за ознакою «спрямованість проекту». У сучасній педагогіці проекти також поділяють за комплексністю й

характером контактів (монопроект, міжпредметний проект), за тривалістю виконання (міні-проекти, короткотермінові проекти, річні) [3, 488], за кількістю учасників виконання проекту – індивідуальний, парний, груповий.

Після висвітлення сутності проектної технології, характеристики різновидів проектів зупинимо свою увагу на такому проблемному аспекті, як кількісне виконання проекту учнями. У наявній психолого-педагогічній і методичній літературі однозначної відповіді на це питання немає. До переваг персональних і групових проектів учені справедливо відносять [6]:

- в учня формується почуття відповідальності, так як виконання проекту (чи певної його частини) залежить тільки від нього;
- учень набуває досвіду на всіх етапах виконання проекту – від народження задуму до підсумкової рефлексії;
- здійснюється цілеспрямоване управління процесом формування в учня палітри загальнонавчальних умінь і навичок;
- у проектній групі продуктивно формуються навички співпраці;
- на кожному етапі роботи над проектом кожний учень, залежно від своїх умінь та нахилів, демонструє продуктивну активність, здатність творчо розв'язувати проектні завдання.

Нарешті, висвітлимо алгоритм виконання проекту. Керуючись положеннями загальнонаукової методології дослідники технології навчального проектування демонструють, переважно, [1; 4; 5; 6] єдність думок щодо послідовності етапів проектування: визначення теми й мети проекту; формулювання проблеми; постановка мети (формулювання гіпотез); визначення методів збирання й опрацювання даних для підтвердження висунутих гіпотез; збір необхідних даних (організація виконання робіт); аналіз і обговорення отриманих даних; перевірка гіпотез; формулювання понять, узагальнень, висновків; презентація результатів проектування; підведення підсумків, рефлексія, вибір нових напрямів пошукової діяльності.

Не зупиняючись докладно на кількісному аналізі етапів реалізації вказаного методу, зазначимо, що для проведення експериментальних досліджень було розроблено технологію навчального проектування, що складається з трьох стадій («Запуск проекту». «Виконання». «Захист») та восьми етапів (рис. 1).

Не важко помітити, що в технології навчального проектування викладачеві відводиться роль «фасилітатора», помічника, консультанта. Причому, як підтверджує наша практика, консультації учням щодо виконання проекту мають бути евристичними, проблемними.

Рис. 1. Структура технології навчального проєктування

Іншими словами, слід спонукати учня самостійно знайти відповідь на питання, лише показати напрям пошуку, створити таку суперечність, щоб він сам, своїми розумовими зусиллями її розв'язав. Прикладом можуть бути такі відповіді викладача при звертанні до нього розробників проєкту: *А ви врахували, що...Ви переконалися, що ці результати отримані за валідною методикою?Ви не всі фактори визначили. Спробуйте... Це треба довести... Я б вам порадив прочитати статтю (монографію, художню книгу)... Треба підкріпити результати опитування викладачів*

(учнів, бібліотекарів, фахівців тощо) даними реальної практики... Ваша схема працювати не буде. Зверніть увагу на вихідні дані... А як ця проблема розв'язується в теорії... Порахуйте, можливо недостатній обсяг вашої вибірки... Спробуйте зіставити цей факт з історичними умовами життя М. Гоголя (конструктора С. Корольова, педагога Г. Ващенко, поетеси Л. Костенко тощо)...

Оцінювання результатів є вкрай важливим і необхідним етапом реалізації технології навчального проектування. На нашу думку, від об'єктивності оцінки внеску кожного члена команди в загальний результат залежить і розвиток мотивації учіння учня, і формування особистісних якостей – пізнавальної самостійності, наполегливості, сумлінності, відповідальності тощо. Тому в нашому дослідженні поряд з груповими (командними) результатами оцінювалися індивідуальні здобутки кожного учасника виконання проекту. Для цього в перебігу проектування педагогом заповнювалася індивідуальна картка кожного учня.

У табл. 1 виписано особливості діяльності учнів і викладача в перебігу проектування.

Таблиця 1

Зміст та характер діяльності учасників проекту

Стадії проектування	Зміст роботи	Діяльність учнів	Діяльність викладача
1. Запуск проекту	Визначення теми й мети проекту. Підбір робочих груп. Пошук ідей, проблем. Формулювання головної проблеми проекту. Визначення цілей дослідження. Формулювання підтем (проблем): визначення підтем і проблем, кола питань в групах. Планування роботи: обговорення в групах (парах) плану роботи, головних питань, методів збирання й опрацювання даних, форми подання результату. Доведення до учнів критеріїв оцінки результатів проекту.	Розподіляються на групи (пари). Обговорюють тему з викладачем, дискутують, визначають цілі, завдання проектування. Розробляють план дій, визначають методи збирання й опрацювання даних. Розподіляють обов'язки щодо виконання завдань проектування. Чітко визначають форми подання результатів кожним учнем та командою в цілому	Знайомить з методикою проектування. Вмотивовує учнів на творчу роботу. Допомогає визначити мету, завдання для кожної групи (пари). Висловлює пропозиції, радить ідеї. Допомогає провести мозковий штурм. Проводить евристичне консультування. Спрямовує дискусію на прийняття оптимальних варіантів рішень. Спостерігає, оцінює активність і результативність роботи кожного учня.

2. Виконання	Організація виконання робіт. Збір необхідних даних (аналіз джерел, пошук інформації в Інтернет, інтерв'ю, тести, анкетування, експерименти тощо). Аналіз результатів та відбір оптимальних варіантів розв'язання проблем. Формулювання понять, узагальнень, висновків. Оформлення результатів проектування.	Кожен учень виконує власне завдання проекту, збирає необхідні дані, оброблює інформацію, знайомить колег з його результатами. Обговорення результатів. Спільне формулювання узагальнень, висновків по проекту. Оформлення результатів.	Проводить консультації, спостерігає за виконанням плану дослідження, оцінює результати діяльності учнів на кожному етапі, приймає участь у дискусії, дає поради щодо оформлення результатів, оприлюднює оцінки за етапами, визначає лідируючі групи, кращих «дослідників».
3. Захист	Захист проектів. Оцінка результатів проектування Підведення підсумків. Успіхи і невдачі учнів. Вибір нових напрямів проектної діяльності.	Кожен член групи доповідає свою визначену частину доповіді. Обговорює результати, оцінює власну та групову роботу.	Організовує взаєморецензії проектів. Заслуховує доповіді. Оприлюднює кінцеві оцінки. Організовує заключну дискусію.

Виконання кожного етапу проектування оцінювалося в балах. Наведемо приклад такої індивідуальної картки (табл. 2).

Як бачимо (див. табл. 2), система стимулювання дозволяє набрати учаснику розроблення проекту максимально 100 балів. Основну стадію проектування – виконання проекту – пропонуємо оцінювати до 50 балів як найважливішу (половина всієї шкали оцінювання!). На інші дві стадії відводимо також половину шкали – до 25 балів на кожну.

Рефлексію учасників проектування забезпечуємо урахуванням самооцінки власних результатів. Крім викладача, оцінювання результатів виконання проекту учнем здійснює і команда: практика показує, що це спричинює більш сумлінне і відповідальне ставлення учнів до командної роботи.

Таблиця 2

**Індивідуальна картка оцінювання результатів виконання
етапів проекту «Терикон» Мусієнко І.**

Джерело оцінювання	Стадії проектування			Всього балів
	Запуск проекту (до 25 балів)	Виконання (до 50 балів)	Захист (до 25 балів)	
Колеги по команді	15	40	25	80
Самооцінка	12	35	20	67
Викладач	16	42	25	83
РАЗОМ				230

Таким чином, у нашому прикладі Мусієнко І. разом набрала 230 балів. Щоб перейти до чотирибальної шкали, слід, по-перше, поділити цю суму на 3 (взнати середній бал), і, по-друге, врахувати континіум оцінок, зокрема:

- 85 – 100 балів – відмінно, «5»;
- 70 – 84 балів – добре, «4»;
- 50 – 69 балів – посередньо, «3»;
- до 49 балів – погано, «2».

Отже, середній бал Мусієнко І. дорівнює $230 : 3 = 76,3$, а тому за проект учениця отримує оцінку «4». Не зайве вказати, що при необхідності можна перейти до узвичаєної в умовах професійно-технічної освіти дванадцятибальної шкали оцінювання.

Для прикладу, наведемо перелік тем та стислі описи навчальних проектів, що були застосовані в експериментальній роботі за науково-методичного керівництва автора (табл. 3).

Таблиця 3

**Зміст проектів з предметів загальноосвітньої підготовки учнів,
що застосовувалися в процесі формувального експерименту**

Назва проекту	Основне питання (проблема)	Вид проекту, предмети	Стислий опис проекту
1	2	3	4
Інтернет-подорож	Як ознайомитися з музеями, картинними галереями, відвідати історичні, краєзнавчі, географічні об'єкти України на відстані?	Практико-орієнтований, груповий, міжпредметний: історія України, інформатика, людина і світ, географія, художня культура; короткотерміновий.	На стадії запуску проекту учні розподіляються на команди, отримують групові завдання: виписати короткі анотації музеїв України (одна команда), галерей (друга команда), природних пам'яток та заповідників (третя команда), пам'яток історії та архітектури (четверта команда), святинь українського православ'я (п'ята команда). Кожний учень отримує індивідуальні завдання: зробити анотацію досліджуваних об'єктів у межах декількох (залежно від кількості учнів у групі) областей, засобами Інтернет унаочнити «подорож» та оформити мініпроект у вигляді власної доповіді. Проекти окремих членів команд синтезують у вигляді командного проекту з презентацією доповіді. Практичним результатом загального проекту є путівник екскурсій по музеях і художніх галереях, природних пам'ятках, заповідниках України засобами Інтернет.

Рідний край	Які об'єкти для проведення природничих, еколого-натуралістичних екскурсій має природний потенціал областей України?	Практико-орієнтований, індивідуальний, міжпредметний: екологія, географія, історія, інформатика; короткотерміновий.	На першій стадії проектування кожний учень групи отримує індивідуальне завдання: за літературними чи іншими джерелами визначити перелік об'єктів для проведення природничих екскурсій в певній області України. Самостійно виконує коротку анотацію об'єкта, (озеро Світязь Шацького національного парку; Дніпровсько-Орільський заповідник; Донецький ботанічний сад; Свалявський парк тощо), ілюструє матеріали. Подає на захист доповідь з презентацією. Проекти синтезуються в довідник для проведення природничих екскурсій в Україні.
Картинна галерея Кобзаря	Скільки і які твори складають картинну галерею Т. Шевченка	Практико-орієнтований, груповий, міжпредметний: художня культура, українська література, історія України; короткотерміновий.	На стадії запуску проекту учні розподіляються на команди, отримують групові завдання: проаналізувати живописну спадщину Т. Шевченка за певні періоди його життя, схарактеризувати його живопис, пов'язуючи зміст картин з поезією та життям поета, створити (віднайти) репродукції картин митця. Перша команда розробляє міні-проект «Акварелі дитинства Кобзаря»; друга команда характеризує твори художника, виконані в 1837-1843 рр.; третя команда досліджує період 1843-1847 рр., четверта і п'ята команди вивчають живопис Кобзаря відповідно за 1847-1857 рр. і 1857-1861 рр. На захист проектів команди готують презентації доповідей, послідовно в часі доповідаючи результати наукового пошуку. За результатами проектування оформлюється виставка «Картинна галерея Тараса Шевченка».
Терикон	Як утилізувати терикони вугільних басейнів України, щоб знешкодити їх як джерела хімічного, радіологічного пило-газового забруднення атмосфери?	Інформаційний, груповий, міжпредметний: екологія, хімія, історія України, географія, біологія; довготерміновий	Тривалість проекту – три місяці. На першому етапі учні розподіляються на команди і отримують завдання: 1) вивчити ситуацію із накопиченням гірничої маси (териконів) у вугільних басейнах України, вплив териконів на біосферу, методи їх утилізації в країні та світі (для всіх учнів); 2) команди самостійно вибирають тему проекту з числа запропонованих: а) утилізація териконів шляхом переробки породи для отримання глинозему; б) використання породи териконів для виробництва

			будівельних матеріалів; в) переробка породи териконів для отримання вторинного опалювального ресурсу (виробництво палива для побутових потреб); г) проект озеленення териконів; д) використання териконів як об'єктів дозвільної діяльності; е) використання териконів як об'єктів для втілення мистецьких ідей (сюжети стріт-арта, графіті, ленд-арта тощо); є) забудова териконів, використання їх як спортивних майданчиків для змагань з техніки гірського туризму; ж) використання териконів як платформи для вітроагрегатів. На етапах виконання проекту команди розробляють методику утилізації чи використання териконів, що географічно знаходяться на певній території Донбасу.
--	--	--	---

Висновки. Отже, навчальний проект – це комплекс пошукових, розрахункових, дослідницьких, графічних та інших видів робіт, що виконуються учнями самостійно за організаційно-консультативної підтримки викладача з метою практичного чи теоретичного розв'язання проблеми. За нашими переконаннями, при дотриманні обґрунтованих підходів технологія навчального проектування може бути з успіхом застосована при оволодінні учнями предметами як природничо-математичної, так і суспільно-гуманітарної підготовки, на будь-яких етапах оволодіння програмою, при вивченні матеріалу різного ступеня складності.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з експериментальною перевіркою застосування технології навчального проектування у формуванні самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузяк В. М. Педагогіка: навч. посіб. / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 400 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко ; гол. ред. Світлана Головка. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Інноваційні педагогічні технології навчання професії : [монографія] / [Нікуліна А. С., Максименко Ю. Б., Матвеев Г. П., Засланська С. А. та ін.]; за ред. Нікуліної А. С. – Донецьк: Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, 2005. – 385 с.
5. Лопай С. А. Підготовка студентів педагогічних ВНЗ до впровадження методу проектів у школі / С. А. Лопай // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2008. – № 8. – С. 80–83.

6. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – 2-е изд., стереотипное. – М. : Академия, 2005. – 272 с.

РЕЗЮМЕ

И. А. Мося'. Технология учебного проектирования: теоретико-методический аспект.

В статье освещаются теоретические и методические аспекты применения технологии учебного проектирования, обосновываются особенности метода проектов, его преимущества в сравнении с установившимися способами учебной работы, сущность и виды учебных проектов, содержание и характер деятельности участников проектирования, приводится структура поэтапного выполнения учебных проектов. Приведены примеры проектов (проблема; вид проекта; предметы; сжатое описание проекта) из предметов общеобразовательной подготовки учащихся.

Ключевые слова: учебный проект, технология, алгоритм, проблема, этапы, стадии проектирования, система стимулирования, оценивание результатов проектирования.

SUMMARY

I. Mosya. Technology of projecting learning: theoretical-methodical aspects.

The paper highlights the theoretical and methodological aspects of the use of educational technology of projecting, features of the method of projects are justified, its advantages in comparison to the set of methods of teaching, the nature and types of educational projects, the content and nature of the participants in the project, the structure is phased implementation of training projects. Examples of projects(problem; type of project; objects; compressed description of project) are made from the articles of general preparation of students.

Key words: learning project, technology, algorithm, problem, stages, the project phase, the system of incentives, evaluation of results of the project.